



La Revista
de
Catalunya
Plural

Revista

DRETS

2021
NÚM.1
20€

Combats que decidirán el futur



Catalunya-Plural
DIARI DE DRETS I PENSAMENT CRÍTIC



La Revista
de
Catalunya
Plural

DRETS

Editorial

Periodisme amb voluntat de servei

Abans que comencis a llegir algun dels articles i reportatges seleccionats per a la primera edició en paper de la revista DRETS, volem donar-te les gràcies. Si aquesta revista es troba ara mateix en les teves mans és perquè has fet una contribució econòmica pel periodisme independent i compromès.

Com bé saps, *Catalunya Plural* és un mitjà digital en obert i gratuït. Nosaltres mai limitarem l'accés als nostres continguts, ja que som conscients de la importància que té el periodisme de qualitat en la salut democràtica d'un país. *Catalunya Plural* forma part de la Fundació Periodisme Plural, va néixer a principis del 2013 amb la voluntat d'exercir un periodisme independent, lliure, crític i compromès amb els drets humans. Som una entitat sense ànim de lucre declarada d'interès social, que té la voluntat de contribuir a la cohesió de la societat catalana. Amb aquesta voluntat hem creat mitjans com *Catalunya Plural*, *El Diari de l'Educació*, *El Diari de la Sanitat*, *El Diari del Treball*, *El Diari de la Educació* o la *RevistaXQ*.

La pandèmia i totes les conseqüències que se'n deriven donen, més que mai, sentit al projecte que vam posar en marxa fa més de vuit anys. La crisi hauria de servir per posar l'accent en el que ens uneix, per sobre dels vells enfrontaments i divisions que han alimentat partits polítics i molts mitjans de comunicació. És una gran oportunitat per fer l'exercici de posar-se en la pell de l'altre i per reivindicar la importància de la solidaritat, la sanitat pública, l'educació inclusiva i la dignitat en el treball.

Des del periodisme, hem intentat oferir informacions i opinions de qualitat a la comunitat educativa, la comunitat sanitària, la comunitat sindical, les entitats i les persones que defensen drets fonamentals. I la nostra voluntat ha estat crear una àgora on poder compartir idees, reflexions i propostes que contribueixin al bé comú.

No ha estat un camí fàcil perquè durant aquests anys tots els focus, de la política, dels mitjans i d'una part considerable de l'opinió pública, han estat centrats en altres objectius. Uns anys en què el més rendible era el sectarisme, la trinxera ideològica, i alimentar la política com espectacle.

Tots els diaris que hem creat parteixen de la convicció que el periodisme és un servei a la societat, i que té la responsabilitat cívica de contribuir a la defensa dels drets essencials. Començant pel dret a la informació.

Hem anat a contracorrent. I seguim a contracorrent amb aquesta revista que tens a les mans. És un record a totes les lluites històriques –recents i no tan recents– per la defensa dels nostres drets. En un moment on la pandèmia ha exposat amb violència la fragilitat de la vida humana, hem de recordar, entre altres coses, que l'existència del sistema públic de salut universal i gratuït que ens ha estat cuidant durant aquest darrer any no hauria estat possible sense l'herència de les lluites que la van fer possible. Les conquestes d'ahir són els drets d'avui. Però aquesta revista també és un recordatori que la defensa dels drets no pot fer més que continuar. Aquí seguirem amb el vostre suport.

DRETS. La Revista de Catalunya Plural. | DIRECCIÓ: Guillem Pujol | REDACCIÓ: Víctor Saura, Carla Benito i Èlia Pons | DIRECCIÓ D'ART: Pol Rius | PROJECTE GRÀFIC: Pablo Martín | PRODUCCIÓ: Editorial Octaedro | CORRECCIÓ: Xavier Torra | IMPRESSIÓ: Ulzama en paper ecològic | ISSN 2696-6980 | Dipòsit legal B7162-2021 | Aquesta publicació està subjecta a la llicència de Reconeixement-CompartirIgual 4.0 Internacional Creative Commons. Per veure una còpia de la llicència, visiteu <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>. || **Fundació Periodisme Plural** | PRESIDENT: Josep Carles Rius | PATRONAT: Xavier Atance, Magda Bandera, JJ Caballero Gil, Andreu Claret, Ignacio Escolar, Emili Ferré, Joao França, Mariano Guindal, José Ramon González Cabezas, José Martí Gómez, Andeu Missé, Jordi Mumbrú, Juan León, Josep Carles Rius, Maravillas Rojo, José Sanchlemente, Lali Sandiumenge, Víctor Saura, Gemma Sendra, Marina Subirats, Aina Tarabini, Rut Vilar, Jaume Vilarasa, Cesca Zapater

Edita:



FUNDACIÓ

Periodisme Plural



SUMARI

6 LA CONQUESTA DE DRETS, UNA LLUITA DE CADADIA

DRET A UNA SANITAT UNIVERSAL 12	La primera línia de la pandèmia 14	Testimonis de la Primària 18
DRET A CERCAR UN FUTUR 22	ENTREVISTA Oscar Camps 24	Pel tancament dels CIE, ara més que mai OPINIÓ Júlia Trias 29
DRET A SALVAR-SE DE LA POBRESA 30	Histories de la nova pobresa 34	Experiments de renda bàsica: de l'evidència científica al debat col·lectiu OPINIÓ Bru Laín 38
DRET A UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA 42	El raval educa tota la tribu 44	L' oportunitat de volar el més alt possible OPINIÓ M ^a Josep Filgueiras 47
DRET A L'HABITATGE 50	La Victòria de la proximitat social 52	ENTREVISTA Jaime Palomera 56
DRET A SALVAR EL CLIMA 60	La salut del planeta llança nous crits d'ajuda 64	La contaminació de l'aire a Barcelona causa unes 2.100 morts anuals 68
DRET AL TREBALL 70	Barcelona i la lluita obrera, una història compartida 74	
DRET A VIURE SENSE DISCRIMINACIONS 76	Pandèmia i crisi tenen nom de dona 78	Sobreviure a les residències: Entre la solitud i l'angoixa 82
CONVERSES PER L'ESPERANÇA 92	ENTREVISTA Joan Guerrero	ENTREVISTA Aina Vidal

**L'Atenció Primària, cabana de palla
del sistema sanitari públic**
OPINIÓ Assun Reyes

21

Renda i llibertat
OPINIÓ Carme Porta

40

**Tres escoles catalanes
són referents
en Educació en Drets**

48

**“La societat majoritària creu
que les persones gitanes ens
mereixem el racisme que patim”**

86

**El cabell afro forma part de
la nostre lluita**

90

ENTREVISTA
Luis Rojas Marcos

ENTREVISTA
José Ramon Ubieto

ENTREVISTA
Carme Valls

ENTREVISTA
Gemma Nierga

La conquesta de drets, una lluita de cada dia

Els drets que tenim són el resultat d'una història de combats en favor d'una vida digna. Però res està conquerit per sempre i la lluita segueix als hospitals, a la Primària, a les escoles, als carrers, parant desnonaments, en els sindicats i als llocs de treball, al mar Mediterrani, en les persones que combaten les discriminacions de tota mena...
Aquí en deixem constància

Guillem Pujol

Si alguna cosa ens ha ensenyat la història, és que els drets adquirits no cauen del cel, sinó que se'ls ha de fer caure. Vivim, segons se'ns diu, en un Estat de Dret. Això significa que per tenir garanties que un dret es consolidi i sigui universal per la totalitat dels ciutadans ha d'estar emmarcat en una llei. Però també sabem que, sovint, ni aquesta premissa es compleix. Només cal recordar com l'article 47 de la Constitució Espanyola afirma que "tots els espanyols tenen dret a gaudir d'un habitatge digne i adequat."

La llei és un requisit previ per la garantia d'un dret efectiu, però no és l'únic requisit. El més important és una ciutadania desperta i combativa que el defensi. Sempre ha es-

tat així: des de l'extensió del sufragi electoral, passant per la jornada laboral de 8 hores o l'aprovació del matrimoni homosexual, la lluita per la consolidació dels drets acostuma a seguir una evolució similar.

En una primera fase, els drets reivindicats es perceben com a enemics del statu quo i les forces reaccionàries es conjuren per frenar-lo. Si la força de la gent és superior a la de qui està en el poder – siguin assemblees, polítics, o reis – els primers no tenen més remei que cedir. Però fins i tot arribats a aquest punt no es pot considerar que un dret s'ha consolidat. Cal seguir lluitant, cadascú des d'on pugui: sigui des de la mobilització al carrer, des del sindicat

de l'empresa, o a través d'una revista en paper. No és fins que aquest dret ja forma part del patrimoni politicocultural d'un país que ja és molt més difícil desfer-lo.

La crisi econòmica del 2008 va evidenciar que les polítiques d'austeritat només servien per a enriquir encara més aquells que ja ho tenien tot, deixant-nos una societat més dividida, més injusta i més desigual. No ens volem acostumar al fet que la paraula "desnonament" estigui a l'ordre de dia. Però mentre així sigui, el nostre suport està amb aquelles persones anònimes que des dels diferents moviments socials del dret a l'habitatge – des de PAH o el Sindicat de Llogateres –, lluita per a defensar, a través d'accions concretes, uns drets que haurien de ser universals. És també, doncs, un recordatori de què en els anys vinents aquestes lluites seran més necessàries que mai.

Volem recollir el testimoni feminista de Teresa Claramunt, d'Ángeles López de Ayala, i d'Amàlia Domingo quan l'any 1892 crearen la primera societat feminista d'Espanya en la nostra ciutat, Barcelona. Volem reivindicar l'herència obrera de tots aquells que el gener de 1919 van iniciar una vaga pionera a Europa per a reivindicar la jornada laboral de vuit hores. Moltes d'aquestes persones van perdre la vida per a aconseguir unes condicions laborals una mica més dignes, no només per ells i elles, sinó pels que vindrien després.

D'igual manera que el juny de 1909, una població empobrida va decidir llançar les seves armes al mar negant-se a participar en una guerra colonial al nord de l'Àfrica, volem dir prou a un sistema internacional criminal que empeny a tanta gent desesperada a buscar-se un futur millor al nostre país. Prou d'unes institucions que miren a una altra banda, i prou als discursos d'odi que les alimenten.

Conscients de la importància de vincular les lluites passades amb les lluites vigents hem decidit organitzar aquesta revista al voltant d'un conjunt de drets que, marcaran el nostre futur com a societat. Són els següents: Dret a una sanitat universal, dret a cercar un futur, dret a salvar-se de la pobresa, dret a una educació integradora, dret a l'habitatge, dret a un clima que ens deixi respirar, dret a un treball digne i dret a viure sense discriminacions.

No caminem sols. Vivim en temps convulsos, però la nostra és una societat combativa. Aquesta revista és el seu tribut.





Dret a una sanitat universal

Disposem d'una sanitat pública envejable arreu; un orgull reconegut per qualsevol organisme internacional, i una de les principals raons per les quals Catalunya – i Espanya – té una de les esperances de vida més elevades del món. En la darrera dècada, però, les retallades han escapat un sistema públic que, ja de per si, estava infrafinançat. Les esquerdes del sistema sanitari s'han fet més visibles que mai durant la pandèmia, alhora que s'ha demostrat que la raó per la qual hem gaudit durant anys d'una sanitat pública excel·lent és principalment per l'elevat grau de compromís, treball i professionalitat dels nostres sanitaris: celadors, portalliteres, infermeres, axillars d'infermeria, metges i metgesses. Presentem dos articles: el primer és un reportatge sobre la vida d'un dia a l'UCI de l'Hospital Clínic de Barcelona en un dels moments més crítics de la pandèmia de la covid-19. El relat en primera persona d'alguns dels sanitaris – l'estrès i el cansament que pateixen cada dia –, ajuda a conscienciar-nos de la importància de cuidar-nos els uns als altres.

Per a realitzar el segon ens vam desplaçar al CAP Besòs per veure de primera mà com s'organitzava un centre d'atenció primària durant la pandèmia. Els Centres d'Atenció Primària són la porta d'entrada de la sanitat als barris, el punt de referència de cada veí i cada veïna en la seva ciutat. Les institucions no són més que les persones que les conformen. Volem reivindicar la sanitat pública i la necessitat de protegir-la.



Dret a cercar un futur

Hi ha una realitat crua i violenta en els nostres sistemes polítics: els estats generen una exclusió, i, per tal de (suposadament) protegir els de dins, exclouen els de fora. Sobretot si no tenen recursos econòmics. I això, massa sovint, significa mort. Mort en les nostres costes, la més mortífera de totes. Segons l'Organització Internacional per les Migracions (OIM), 1773 persones varen morir ofegades al Mediterrani.

Hem decidit seleccionar dos articles per tal de reflectir, des de la pràctica periodística, la brutalitat d'un procés que comença a una costa, però que, en el millor dels casos, no acaba en arribar a l'altra. Amb l'entrevista a Òscar Camps, capità de l'Open Arms, volem reivindicar els drets d'aquelles persones que emigren per a cercar un futur millor, alhora que commemorar la memòria de totes aquelles vides que es van perdre per culpa d'un sistema de fronteres terriblement injust. També hi podràs trobar un article que tracta sobre els Centres d'Internament Estrangeria (CIE), o, més ben dit, sobre la necessitat de tancar-los. Perquè acabar amb els CIE és un requisit indispensable per la defensa del dret a cercar un futur millor.



Dret a salvar-se de la pobresa

En les nostres societats occidentals seria possible repartir la riquesa de tal manera que no hi hagués cap persona que hagués de viure en condicions de precarietat i pobresa. No és cap utopia. Només cal la convicció i la determinació política necessària per a dissenyar un sistema fiscal que ho faciliti.

Des del moment en què aquesta possibilitat existeix, el fet que no sigui una realitat social immediata implica un fracàs com a societat. El valor de les societats no es mira d'acord amb aquells que més tenen, sinó per aquells que tenen menys. Per desgràcia, la pobresa a casa nostra no és una qüestió anecdòtica sinó estructural, i amb el reportatge “Sis històries que són milers” volem posar-li cara i veu a aquesta realitat quotidiana.

També hem volgut donar un espai a un article que tracta sobre la Renda Bàsica: un projecte encara massa poc conegut i que, en cas d'aplicar-se correctament, podria garantir el dret a salvar-se de la pobresa de manera quasi immediata, alhora que permetria alliberar temps de les persones. Temps per sortir del jou sufocant de la vida precària i poder així imaginar futurs múltiples i diferents no vinculats a la dictadura de la subsistència.

Dret a l'educació inclusiva

Sabem que l'educació no només ens habilita a adquirir les eines que ens ajudaran en un futur a interpretar i interactuar amb el món que ens rodeja: és també un dels principals factors correctors de la desigualtat provocada pel sistema econòmic, i, formulat de manera adequada, és també un gran mecanisme d'inclusió social.

L'educació no només es pot deixar en mans dels experts educadors i educadores. És un deure comú que tenim com a societat davant dels nostres infants. L'article que hem seleccionat – un reportatge de Víctor Saura, director del Diari de l'Educació – explora una iniciativa dinamitzada per la Fundació Raval Tot. Una iniciativa que va aconseguir, en plena pandèmia, que diferents equipaments culturals i entitats socioeducatives organitzessin activitats perquè cap nena o nen del barri es quedés sense un estiu intens en experiències tant divertides com formatives: des de tallers de lectura a tallers de còmics i robòtica, passant per ioga, música i diferents estils de dansa. Perquè l'educació no pot estar només en mans d'aquells que se la poden pagar.



Dret a l'habitatge

No és senzill seleccionar quin dels suposats drets que hem decidit que tinguin constància en la primera revista en paper es mereix una defensa més aferissada. Segurament el dolor no pot ser quantificat. Però la vulneració del dret a l'habitatge – un dret reconegut de forma explícita en la Constitució Espanyola – possiblement visibilitza com cap altre els temps que ens toca viure.

Representa, per una banda, la injustícia diària d'una societat fatigada. Avui, per desgràcia, la paraula “desnonament” segueix tan vigent com fa una dècada. Però per l'altra banda també representa la capacitat de la gent d'autorganitzar-se per a defensar allò que els polítics, en la seva majoria, sigui per inacció o negació, no defensen. Si el Parlament de Catalunya ha sigut capaç d'aprovar una llei que reguli els lloguers – amenaçades des d'un primer instant pel Tribunal Constitucional – ha estat gràcies a elles. Els articles que podràs llegir els hi devem a cadascuna de les persones que s'ha aixecat per a defensar els drets de totes, sigui des de la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca, el Sindicat de Llogateres, o qualsevol altre moviment per la defensa del dret a l'habitatge.



Dret a salvar el clima

Ja ho sabíem abans, però la pandèmia ho ha fet més explícit: respirar millor significa viure millor. Significa, també que les generacions venidores puguin heretar un món habitable.

L'ecologisme no és una idea vaga que clama pels drets abstractes del planeta on vivim. No; principalment és un crit d'alerta civilitzatori, un recordatori que el camí que es va emprendre ja fa dos segles amb la revolució industrial posa en perill, si no li posem un fre, a tantes formes diferents de vida que habiten el nostre planeta, incloent-hi la nostra.

La crisi climàtica està directament relacionada amb un sistema productiu extractiu que prima el benefici econòmic i material d'uns pocs per davant del benestar de la majoria al curt, mig, i llarg termini. Capitalisme i pol·lució van, avui en dia, de la mà. D'això va l'article seleccionat: de la relació existent entre el sistema en el qual vivim amb l'aire que respirem. De com la cobdícia d'uns pocs poden robar el futur de molts. I de com cal defensar que el fet de disposar d'un clima que ens deixi respirar no és quelcom eteri, sinó que està lligat a la vida que ens rodeja.



Dret a un lloc de treball

Si el treball és la garantia per a poder tenir una vida en condicions, tenir un treball digne hauria de ser un dret en les nostres societats. Malauradament, sabem que no ho és: avui en dia tenir un treball no t'assegura poder sortir d'una situació de precarietat. Necessitem sindicats forts, que s'apugi el salari mínim, i acabar amb les trampes legals que permeten contractar a treballadors fixos sota règim d'autònoms per tal d'evadir les obligacions amb la seguretat social. És a dir, cal reivindicar més lleis que protegeixin als treballadors i treballadores.

Però defensar el dret a tenir un treball digne és també defensar la paritat de gènere en el lloc de treball. Passen els anys, però la bretxa salarial encara no s'ha equilibrat. El sistema patriarcal perdura en els llocs de treball, i el sostre de vidre espera encara a ser esmicolat. Com escriu Anna Barba, de la Fundació Surt, en l'article que tindran ocasió de llegir: "La igualtat no pot quedar en un calaix".

Alhora, cal tenir present que una nova consciència comença a prendre forma entre les joves generacions. Una consciència que qüestiona la centralitat del treball en la vida i que planteja que en lloc de competir ferestament per un lloc de treball, deixant a fora d'aquest a un percentatge important de la població, potser sortiria més a compte repartir-lo.

Dret a viure sense discriminacions

Hem volgut dedicar un conjunt de reportatges i articles a la defensa del dret a viure sense discriminacions, siguin aquestes discriminacions per gènere, per edat, per origen.

Defensar la igualtat de les persones és precisament acceptar la radical diferència que ens constitueix com a únics: som iguals en la nostra diferència. És per això que tota discriminació és una cosa tant injusta com absurda, ja que considera que una gent que comparteix unes característiques comunes entre elles són inferiors respecte d'un mateix.

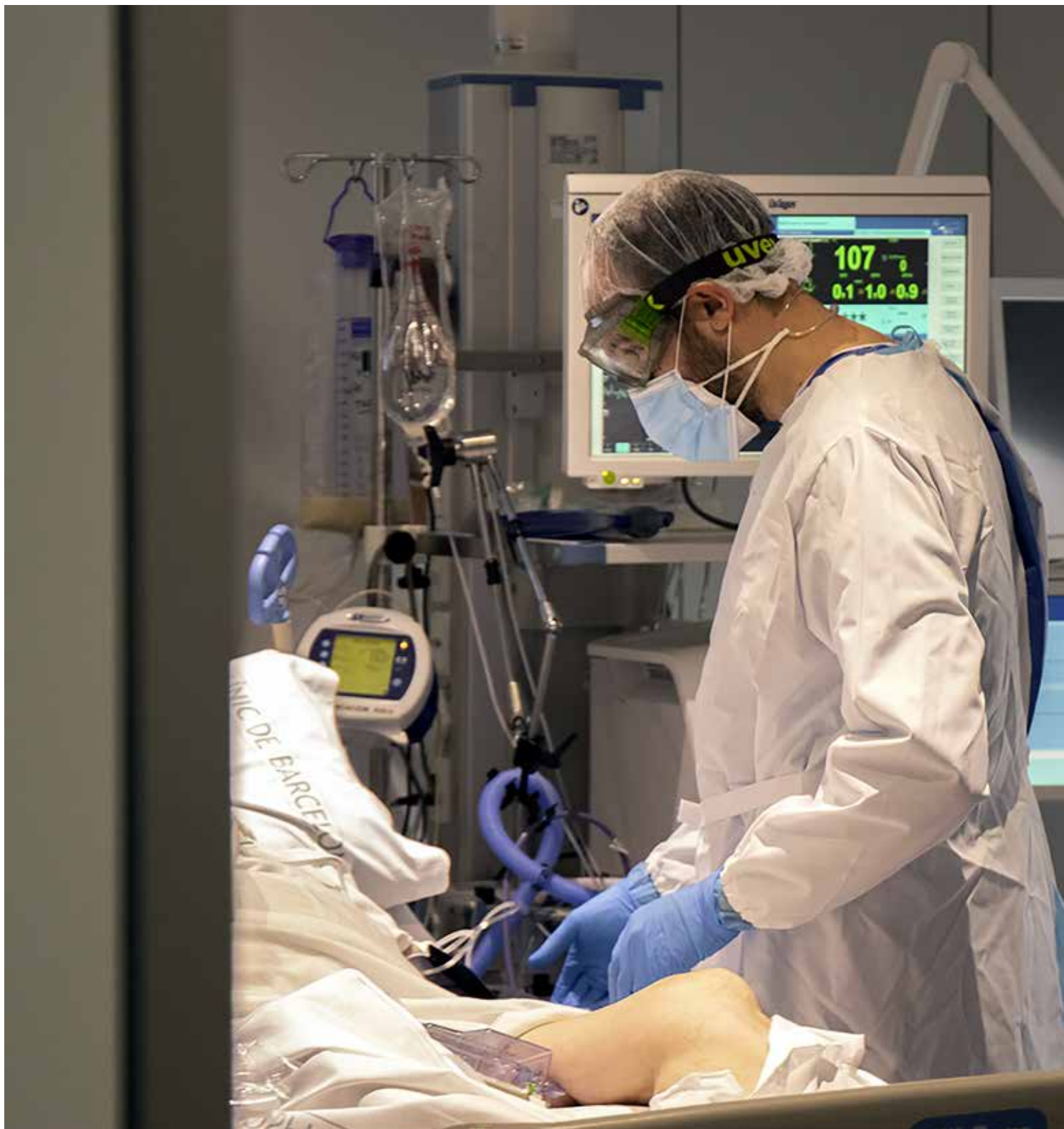
Malauradament, la discriminació tant per raons de gènere, d'edat, i d'origen, continua existint avui en dia. Cal que ens formem en feminisme per comprendre com el patriarcat reproduceix el seu discurs; cal que reflexionem sobre el tracte que li donem com a societat als nostres avis i àvies; cal que denunciem com Europa es renta les mans davant la desastrosa situació en el Mediterrani, però alhora cal que mirem a casa nostra i veure, per exemple, com s'estigmatitza la comunitat gitana. Els articles que podràs llegir van en aquesta direcció: la de defensar el dret a viure sense discriminació ●

DRET A UNA SANITAT UNIVERSAL



La infermera Manuela León, en el centre de la imatge, explica que “estem farts i cansats. De normal ja treballem sempre al límit. Mai veuràs que sobrin infermeres en un hospital, però amb la pandèmia això s’ha intensificat molt. Ens esforcem per donar la millor atenció, però això requereix recursos”
| Pol Rius

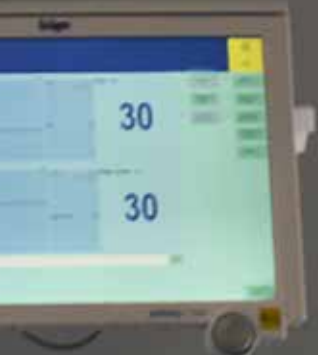




Entrem a una UCI de l'Hospital Clínic per conèixer com el personal sanitari viu la successió d'onades de la pandèmia de la Covid-19. Malgrat les incerteses que encara hi ha respecte a la malaltia, els professionals diuen sentir-se molt més preparats

Èlia Pons i Pol Rius (fotografia)

La vida a primera línia de la pandèmia



Cables, drenatges, sistemes de monitoratge i respiració assistida... i el soroll incessant dels monitors en funcionament: 'Pip, pip, pip'. Els professionals sanitaris no paren ni un moment, en un escenari altament tecnificat. És la zona zero de la pandèmia, la primera línia en el combat per superar les situacions més crítiques enfront del coronavirus. Equipats amb l'EPI, guants, doble mascareta i ulleres, entren als boxes a vigilar que els pacients, moltes vegades intubats i amb respiració assistida, estiguin estables i no hi hagi cap complicació.

Així és una UCI, on es troben els pacients més greus i els que requereixen una major atenció. En aquest cas,

Un sanitari dins un box controlant les constants d'un pacient

ens trobem dins una de les UCI de l'Hospital Clínic i, concretament, la primera que va començar a rebre pacients de Covid-19, en ser la referent en el tractament de malalties altament infeccioses. Aquest hospital, un dels principals de l'Estat espanyol, té sis unitats de cures intensives, distribuïdes en diferents àrees o instituts (de malalties infeccioses, cardiològica, hepàtica...) que sumen un total de 50 llits. Això en condicions normals, ja que durant el punt àlgid de la pandèmia es van haver de duplicar els llits d'UCI, que es van estendre en quiròfans i sales diverses de l'hospital habilitades per acollir pacients crítics. Actualment hi ha una trentena de pacients de Covid a l'UCI del Clínic, però en el moment més crític de la pandèmia, durant la primera onada, van arribar a haver-hi més de 100.

Com la resta d'hospitals, el Clínic va haver de transformar-se de cap a peus per atendre el gran nombre de pacients que anaven arribant cada dia. En aquell moment pràcticament tot el que no era Covid es va paraitzar. "Hi va haver una paràlisi no només de la societat, sinó també als hospitals. Tot el que no eren procediments i operacions urgents es va parar", explica el Dr. Pedro Castro, responsable de l'àrea de vigilància intensiva de l'Hospital Clínic. A més, personal d'especialitats molt diferents es va haver de reciclar i bolcar en l'assistència de pacients Covid. En aquesta segona onada, però, l'hospital està mantenint la seva activitat habitual en més d'un 90%. Tanmateix, la situació segueix sent tensa. "Tenim molts menys malalts, però la situació segueix sent complicada, perquè l'hospital ha de conviure amb pacients Covid i pacients no Covid", assenyala Castro. I això sempre amb la preocupació del que pugui venir més endavant.

En aquesta segona onada hi ha menys pacients que arriben a l'UCI, però els que hi arriben es troben igual de greus. "La sensació és que com els hospitals no estan tan saturats i, gràcies a la fantàstica feina que està fent l'atenció primària, els malalts, quan es comencen a deteriorar, poden arribar abans a l'hospital, fet que permet que arribin menys a l'UCI o que hi arribin abans", explica al cap de la unitat. L'atenció precoç dels pacients, sumat a una major detecció de casos, fa també que s'hagi reduït l'estada mitjana dels pacients respecte de la primera onada, especialment a les plantes d'hospitalització convencional. A més, l'edat mitjana dels pacients, en comparació amb la primera onada, ha baixat ja que, com que no està confinada la població, hi ha més mobilitat per part de la població en edat laboral, mentre que la gent gran roman a casa. Pel que fa a la mortalitat dels pacients, el Dr. Castro explica que s'ha reduït lleugerament. "A la primera onada la mortalitat per Covid a l'UCI se situava al voltant del 20% mentre que ara, gràcies a aquesta atenció més precoç, ha disminuït", apunta. Tot i això, remarca que falten estudis i encara és molt aviat per poder fer una anàlisi amb retrospectiva.

Una cosa que sí que tenen en comú la primera i la segona onada de la pandèmia és l'absència de les famílies a l'hospital. Les visites estan restringides i només es permeten en casos de final de la vida. Quan el pacient es troba estable s'intenta sempre que pugui fer video trucades amb els seus familiars. "Quan parlem amb les famílies per telèfon, que ho fem diàriament per explicar-los-hi com està el pacient, els és molt més difícil fer-se a la idea de com està sense veure'l, però ara per



El Dr. Pedro Castro, responsable de l'àrea de vigilància intensiva de l'Hospital Clínic



La infermera de UCI **Manuela León** recorda que "emocionalment va ser molt dur, especialment per la por a infectar-se i contagiar a la família"



Antonio Plazas s'encarrega del manteniment i la reparació dels respiradors i altres aparells mèdics



La fisioterapeuta **Marta Zarco** s'ocupa de reduir al màxim les seqüeles físiques dels pacients després d'haver passat una llarga estada a l'UCI

ara és el millor que podem fer. Permetre les visites suposaria una situació de risc pels familiars, els pacients, els professionals sanitaris i el conjunt de la població", argumenta el cap de l'àrea de vigilància intensiva.

"Al principi de la pandèmia no sabíem ben bé fins on arribava la malaltia ni a què ens enfrontàvem. Va venir tot de cop. La Covid-19 era una mena de calaix de sastre on anaven apareixent símptomes i ho havies de manejar tot una mica sobre la marxa i com podies", explica la Marta Zarco, fisioterapeuta de l'UCI. Ara, diu, hi ha més coneixement sobre la malaltia i això permet proporcionar un millor tractament als pacients. "Ara sabem quines cartes juguem, estem més ben protegits i cada setmana ens fan proves de detecció del virus a l'hospital", assenyala.

També hi ha hagut avenços, tot i que tímids, respecte als tractaments utilitzats per pal·liar els efectes de la malaltia. "Els tractaments que es feien servir a la primera onada són semblants als que es fan servir en la segona. El que passa és que ara tenim evidències dels que funcionen i, sobretot, el que hem fet és eliminar aquells que no funcionen", explica Castro.

Malgrat les incerteses que encara hi ha respecte a la malaltia, els professionals diuen sentir-se molt més preparats que durant la primera onada. I l'UCI també ho està, ja que s'ha suplert la falta de respiradors que hi havia al principi de la pandèmia. "Va arribar un punt en què hi havia un dèficit d'equipament, perquè el nombre de pacients que necessitava respiradors era molt elevat. Vam fer una crida a recuperar ventiladors antics, que ja no s'utilitzaven, i en vam aconseguir tornar a posar en funcionament una quinzena", explica Antonio Plazas, enginyer que treballa per l'empresa Dräger, que subministra a l'hospital els respiradors i altres equipaments mèdics. Es tracta del mecànic de l'UCI: ell posa en funcionament els aparells i se n'encarrega del seu manteniment, tant en l'àmbit preventiu com reactiu, si es produeix algun error.

Plazas explica que va viure la primera onada de manera frenètica. "Era una situació completament nova, calia obrir més llits d'UCI on fos. Jo arribava a l'hospital i havia de treballar a contrarellotge per anar posant en marxa els equipaments el més ràpidament possible. Havíem d'estar al 150%", explica. Tot i això, considera que la part més dura de la pandèmia se l'emporten aquells professionals que estan en contacte directe amb el pacient.

Els professionals sanitaris treballen amb el desgast d'una pandèmia que va arribar de cop i que no cessa. Estrès, pressió i molta incertesa. Són algunes de les emocions i sensacions que sentien els treballadors a primera línia contra el coronavirus durant la primera onada.

"Sentíem que els recursos i la capacitat de l'hospital estaven al límit, i això era molt angoixant", explica Manuela León, infermera de l'UCI. Tanmateix, diu haver-se sentit privilegiada, ja que en aquesta unitat els professionals estaven molt preparats per atendre aquesta mena de malalties infeccioses. Apunta, però, que emocionalment va ser molt dur, especialment per la por a infectar-se i contagiar a la família.



La desconexió, a més, era impossible. “Els meus amics em preguntaven sempre com anaven les coses a l’hospital. Jo sortia d’una jornada duríssima i només volia desconnectar. Però no podia. En els trenta anys que fa que soc infermera mai havia tingut tanta dificultat per desconnectar, fins al punt que no podia ni llegir ni mirar una pel·lícula”, explica la infermera. En la mateixa línia s’expressa Castro, qui diu que quan surts del lloc de treball tampoc tornes a la normalitat. “Abans, si tenies un mal dia, t’airejaves i intentaves descarregar les tensions. Però ara tot està impregnat de la pandèmia i això fa molt difícil que puguis desconnectar”, diu.

La sensació és, ara, d’esgotament. “Estem farts i cansats. De normal ja treballem sempre al límit. Mai veuràs que sobrin infermeres en un hospital, però amb la pandèmia això s’ha intensificat molt. Ens esforcem per donar la millor atenció, però això requereix recursos”, diu la Manuela. En aquest sentit, considera que les decisions polítiques que s’han pres no han estat a l’altura de les circumstàncies i que es desvia el tema respecte de què realment és necessari: més recursos per al sistema sanitari.

Manuela critica també l’actitud “inconscient” de moltes persones. “M’agradaria que la gent sabés els autèntics drames que hi ha dins l’hospital i tot el que hem viscut, i estem vivint. Si la societat no es comporta i els polítics tampoc, jo he de solucionar el que els altres no fan i pagar-ho amb la meua salut?”, qüestiona. Apunta, a més, que la feina de les infermeres està molt invisibilitzada.

El que més encoratja als professionals és veure que els pacients milloren. “Quan als pacients es recu-

Una sanitària es prepara per entrar a un box

peren i els hi donem l’alta és una autèntica injecció d’energia”, diu la Manuela. Recuperar-se després de passar per l’UCI, però, no és un procés fàcil ni ràpid. “Quan un pacient viu una llarga estada a l’UCI sol ser perquè ha estat molt de temps intubat i ventilat. El fet d’estar immòbil durant molt de temps implica atrofia i debilitat muscular, que costen molt de recuperar”, afirma Castro.

En aquest sentit, la fisioteràpia té una funció molt important a l’UCI. “Quan rebo els pacients la majoria estan intubats i sedats i, bàsicament, ens centrem en una mobilització precoç, per evitar rigideses articulars, limitacions de la mobilitat i, sobretot, intentar evitar úlceres per pressió”, explica la fisioterapeuta Marta Zarco. “Quan comencen a estar una mica més desperts fem un treball actiu per recuperar la mobilitat i, a més, des del minut zero treballem per augmentar el volum pulmonar dels pacients. La majoria de pacients d’aquesta segona onada es troben en edat laboral, de manera que intentem que quedin el mínim de seqüeles físiques possibles”, remarca.

A les conseqüències que té de per si passar moltes setmanes a l’UCI se sumen les seqüeles que provoca la Covid-19. “El coronavirus deixa molts dolors musculars i una forta limitació en l’àmbit pulmonar. Requereix una rehabilitació llarga”, puntualitza Zarco. Veu molts pacients a l’UCI i després, quan es recuperen, a la planta d’hospitalització, de manera que els fa un seguiment més complet. “És molt agraït veure com els pacients van millorant, aconseguim retirar-los-hi tota la medicació, que respirin per ells mateixos i que vagin guanyant mobilitat fins a recuperar la funcionalitat i el màxim d’autonomia possible”, conclou ●



Testimonis de la Primària

Les xarxes veïnals i familiars van ser decisives per sobreviure a la crisi del 2008. Ara han tornat a ser l'últim refugi durant la pandèmia. Una d'aquestes xarxes de protecció està formada pels Centres d'Assistència Primària (CAP), per les seves professionals

Ana Basanta

Publicat el 28/09/2020



Entrada del CAP Besòs | Pol Riuss

La doctora Rosa Maria Alcolea treballa des de fa més de 20 anys al CAP Besòs, on els passats 17 i 19 d'agost es van fer 1.541 PCR, amb un resultat de 34 casos positius. "La població aquí funciona pel boca a boca i és molt col·laboradora. El primer dia es va calcular que es farien unes 400 PCR i es van arribar a fer 569. La setmana anterior vam detectar una pujada important de persones que necessitaven fer-se una PCR, per contagi o per sospites. Com que hi ha molts pisos petits i viuen famílies juntes, venien a realitzar-se la prova famílies senceres, i també grups d'amics".

"Aquí hi ha un problema socioeconòmic important i el poder adquisitiu és més aviat baix. La gent de barri

vol treballar, però té sous molt baixos. Els pisos solen ser d'entre 50 i 60 metres quadrats, en els quals poden viure dues famílies; per exemple, dues parelles amb els seus fills, o els pares amb els fills i els néts, perquè molts d'ells potser han perdut la feina i s'han vist obligats a tornar a la casa dels pares. També hi ha famílies de gent jove, migrant, que comparteixen el pis entre diversos per poder pagar-lo i arribar a final de mes", exposa Alcolea.

Per superar les dificultats de l'idioma, el CAP Besòs compta amb dos mediadors culturals que coneixen el sistema sanitari i la llengua del país d'origen de l'usuari

Amb aquestes característiques, fer la quarantena en una habitació en cas de tenir Covid o d'haver estat en contacte amb un positiu, és gairebé missió impossible. "L'aïllament a casa és molt difícil perquè hi ha diverses persones convivint. Tu et pots posar mascareta i guants, però si la casa és petita, és molt complicat fer l'aïllament correctament, encara que s'intenta. S'han fet veritables esforços per deixar el malalt en una habitació, mentre tots els altres es reparteixen la resta de la casa". En moltes ocasions se'ls ofereix passar les dues setmanes de quarantena a un Hotel Salut proper, al Condal Mar "Ho han acceptat i estan molt agraïts que els hi hàgim pogut enviar. Allà se'ls atén com si estiguessin al barri i se'ls fa seguiment".

Per superar les dificultats de l'idioma, el CAP Besòs compta amb dos mediadors culturals que coneixen el sistema sanitari i la llengua del país d'origen de l'usuari. "Han ajudat moltíssim i han fet un treball excel·lent", apunta Alcolea. "Moltes vegades, el pacient no entenia què passava ni per què insistíem en que havia de quedar-se a casa. O no entenia les instruccions que li donàvem. Tu li dius 'mira't la temperatura', però hi ha gent que no està acostumada a mirar si té febre. Ens hem trobat amb gent asimptomàtica, que es trobava bé, i els costava molt entendre que havia de fer un confinament. Es preguntaven 'per què no puc sortir, per què no puc anar a treballar?', Si és que treballaven".

A això s'afegeix la por d'algunes persones a quedar-se sense feina, sobretot quan perceben pocs ingressos. "Hi ha molta por a perdre la feina si agafen la baixa. Pensen: 'Tinc un contracte amb un sou baix, i si el perdo? Què serà de la meva família?' Això preocupa moltíssim en zones com aquesta". Més enllà que entenguin que han de finalitzar l'aïllament de 14 dies, si es troben bé, si la PCR és negativa, si ja no estan en contacte amb cap positiu i si necessiten amb urgència els diners, la situació és complicada. Moltes persones treballen en la restauració, sobretot en cuina, i en el sector de la construcció.



La Doctora Rosa
María Alcolea | Pol
Rius

També hi ha un col·lectiu important de treballadores de geriàtrics als quals se'ls està fent especial vigilància a causa del contacte directe amb la gent gran.

Els metges de capçalera, i tot l'equip ambulatori, es converteixen en un referent per a la població. “En barris com aquest, l'atenció primària és molt important. A nosaltres, el que ens sabia molt greu era que trucàvem a casa dels nostres pacients per saber com estaven i, tot i trobar-se malament, alguns no havien acudit al centre. Et deien: ‘És que no vull molestar, que teniu molta feina’. En certa manera, en barris com aquest, notes que el teu pacient t'intenta cuidar, amb tots els mitjans que té, inclús van arribar a fer-nos màscares, de tela, al març. Ens deien ‘Però la teva família està bé? Cuideu-vos molt, que us necessitem’. Totes aquestes coses, sabent com de dur ha estat, són d'agrair. No només ha estat dur per a metges i infermeria, també per a administratius, treballadors socials... Tots han tret temps per donar una resposta comunitària, encara que voldríem que fos millor i esperàvem comptar amb més mitjans. Estem sobrecarregats i tenim molta feina, però estem al costat del pacient”.

El doctor Daniel Roca treballa al CAP Drassanes i al Centre d'Atenció Sociosanitària (CAS) Baluard, que atén persones amb problemes de drogodependències al barceloní barri del Raval. Per a Roca, “la pandèmia el que ha fet ha estat accentuar les diferències. Qui té mitjans i recursos pot adaptar-se i tirar endavant, i qui no, segueix estant com abans”. Potser per això, la població amb addiccions de droga i alcohol, igual que les persones sense llar, tenen una baixa incidència de coronavirus: “Han estat força preservades de la Covid perquè en certa manera ja estaven en aïllament, la gent no se'ls acosta. Crec que és un col·lectiu bastant aïllat del món”. En cas que un drogodependent doni positiu per Covid, se l'envia a un equipament específic de la Fundació Pere Tarrés.

En els seus 12 anys com a metge al Raval, Roca ha vist com famílies de 15 membres vivien en una sola casa en què hi havia dues habitacions, sobretot quan vénen d'altres països i estan un temps amb els familiars que han arribat prèviament. “No és infreqüent”, assegura

el doctor. Recentment, va presenciar com 12 treballadors que recollien fruita compartien un mateix habitatge. Se'ls anava a buscar en furgoneta per portar-los al camp i, després d'acabar la jornada, se'ls portava de tornada a el pis. Quatre d'ells van donar positiu en les PCR, i alguns compatriotes es van negar a fer-se la prova en veure que els seus companys havien perdut la feina. La situació precària de treballadors com aquests és anterior a la pandèmia: “Moltes vegades, en el moment en què se signa el contracte, de forma encoberta, ja se signa la liquidació, ja tenen els papers preparats. Ho he viscut prèviament, igual que he vist contractes de quatre hores diàries quan se'n feien quinze”.

Roca sosté que “la pobresa i la precarietat no permeten fer les coses bé des del punt de vista sanitari. Els Hotels Salut només donen resposta a aquesta precarietat. Se'ls confina per no expandir la pandèmia, se'ls dona tres àpats al dia i s'evita la propagació del virus. Però no se soluciona el problema perquè segueix havent-hi molts pisos petits en els quals viu molta gent que necessita menjar. Sense pandèmia, ja teníem problemes, per exemple, amb persones diabètiques perquè fessin la dieta correcta. Amb la pandèmia, estem demanant un nivell d'exigència que no poden complir perquè abans ja no podien complir-lo”.

“La població amb addiccions, igual que les persones sense llar, tenen una baixa incidència de coronavirus: “En certa manera ja estaven en aïllament, la gent no se'ls acosta”

En aquestes circumstàncies, els dos mediadors culturals del CAP Drassanes no donen abast. “Hi ha gent que sap que està passant una cosa molt grossa però que no acaba d'entendre-ho. Els ho intentes explicar i, normalment, ho comprenen, els dius que hi ha un període d'incubació i que necessitem un temps en el qual s'aïllin per seguretat, però n'hi ha que no volen fer-se la prova, o que et diuen que ja l'han fet i no és així”.

L'ambulatori rep cada dia centenars de trucades telefòniques relacionades amb la pandèmia, a més d'altres centenars que tenen a veure amb l'atenció primària habitual. A aquesta saturació s'hi suma un altre inconvenient quotidià: que no totes les persones estan censades al Raval, i no totes tenen targeta sanitària, amb el consegüent esforç de temps i dedicació sanitària i burocràtica per atendre-les per via d'urgència o derivar-les a serveis socials. “L'organització administrativa és d'una manera, però la realitat és una altra. Intentem posar tanques al camp, però el camp és lliure”, precisa Roca ●



Troba el teu exemplar a les botigues Abacus

Per una vida digna

DRETE

a una sanitat universal
a cercar un futur
a salvar-se de la pobresa
a una educació
inclusiva
a l'habitatge
a salvar el clima
a un lloc de treball
a viure sense
discriminacions